

קב ונקי

- מה היא הברכה המיוחדת בפרנסתו של העמל בתורה?
- באיזה תנאי החזירו הגויים את היהודים לארצם אחרי שהגלוס?
- מהיכן שואבים תינוקות של בית רבן כח עצום ליגיעה ועמל בתורה?
- מדוע נקרא שמו של רבי יעקב נכדו של רש"י "רבינו תם"?
- על איזו מידה רעה כתב ה"כלי יקר" שזה מאריך את הגלות?
- האם אדם יכול להקדיש את עצמו לבית המקדש?

מה היא הברכה המיוחדת בפרנסתו של העמל בתורה?

(כו,ג-ד) **אם בְּחֻקְתִּי תִלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם... וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פֵּרוֹ.**

פירוש רש"י: "בחוקתי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה, "ועץ השדה יתן פרו" - לאו דווקא עצי מאכל אלא כל העצים, וגם אילני סרק יתנו פירות.

ובס' תפארת תורה (להגר"ש פינקוס זצ"ל) כתב: שרומזת התורה בזה שמי שזוכה להיות עמל בתורה תבוא לו הפרנסה אפילו מאילן סרק, היינו שגם מדבר קל שאין טבעו להתפרנס ממנו תבוא לו משם הפרנסה.

וזה סדר הפסוקים "אם בחוקתי תלכו" שתהיו עמלים בתורה, אז – "ועץ השדה יתן פרו" שאפי' אילני סרק יתנו פירות.

באיזה תנאי החזירו הגויים את היהודים לארצם אחרי שהגלוס?

(כו,ד) **וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פֵּרוֹ.**

בצרור המור עה"ת (לרבי אברהם סבע זצ"ל ממגורשי ספרד) העיר שאמר הכתוב "ונתתי גשמיכם בעתם" ולא אמר "ונתתי לכם גשמים", להורות שהגשמים הם שלנו, כאמרו (בראשית כ,כ) "לנו המים", וזה היה תפארת עוזנו כשקבלו אותנו האומות לפי שהיינו יודעים להביא המים בעיתם.

ושם (פסוק יט) עה"פ "ושברתי את גאון עוזכם", ממשיך בענין זה: "כי גאוננו ותפארתנו ועוזנו ביד שובנו היות לנו כח להוריד הגשמים בעתם בכח תפילתנו, ודבר מפורסם הוא כי על זה התנאי קבלו אותנו בארץ העמים כשגלינו מארצנו".¹

וממשיך שם: וכבר קרה כזה, כי במלכות "ארגון" בזמן עצירת גשמים, השליכו היהודים כולם מחוץ לעיר וסגרו השערים בעדם עד שיביאו המים, ודרש רבי אבן חסדאי קרשקש זצ"ל, וכה אמר בתחילת דבריו "לנו המים" והשי"ת פקד עמו ונתן להם מים, וכאלה רבות.

ואח"כ בעונותינו היינו צועקים וצווחים ולית מאן דאשגח בן לפי שנתקיים בנו "ושברתי גאון עוזכם", כי זהו עוזינו ותפארתינו להוריד גשמים בעתם בתפילתינו, ע"כ.

מהיכן שואבים תינוקות של בית רבן כח עצום ליגיעה ועמל בתורה?

(כו,ג-ד) **אם בְּחֻקְתִּי תִלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתֵי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם אֹתָם... וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשָּׂדֶה יִתֵּן פֵּרוֹ.**

וכתב רש"י: "אם בחוקתי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה,

בזהר הקדוש (ח"ב קסט:) מביא על הפסוק (ישעיהו נד,יג) וכל בניך למודי ה', שבשעה שהתינוקות יגיעים ועמלים בתורה, באה השכינה ונותנת להם כח וחוזק להתיגע בתורה, שאלמלא יש

¹ עיי"ש בהע' מה שמביא מס' "נועם המידות" (לרבי נתן עמרם ב"ר חיים, ח"ב נה). בשם חמיו רבי משה אנהורי זצ"ל במעשה כשחזרו חכמי קאסטיליא לבתיהם וחתמו למלך שכל זמן שהעולם יצטרך לגשם הם יורידו ובזה חזרו לבתיהם הכבוד ובתפארת.

להם סיוע מהקב"ה, לא יכולים התינוקות לסבול את הקושי בעמלה של תורה.

ובס' אור גדליהו עה"ת (שיחות מרבי גדליהו שארר זצ"ל – בחוקתי עמ' פא בהגהה 6) מובא שפעם אחת באה משלחת להתייעץ עם רבי גדליהו זצ"ל בענייני חינוך, ואחד מהם שאל, למה אין מלמדים את הילדים יותר לימודי חול, הלא רואים שיש לילדים קטנים כח חזק בקליטת תוכן לימודי,

וענה להם ע"פ הזוה"ק הנ"ל: שכוחם בלימוד התורה בא מהשמים, וממילא כוחם הוא רק לדברי תורה ולא לדברי אחרים.

מדוע נקרא שמו של רבי יעקב נכדו של רש"י "רבינו תם"?

(כו,ב) וְתִם לְרִיק כְּחֶכֶם וְלֹא תִתֵּן אֲרֻכָּם אֶת יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאֶרֶץ לֹא יִתֵּן פִּרְיוֹ.

בספרא (פרק ה אות ג) מובא שהקללה של "ותם לריק כוחכם" היא, שהוא משיא את בתו ונותן לה ממון הרבה, ולא הספיקו שבעת ימי המשתה לצאת עד שמתה בתו, נמצא קובר את בתו ומאבד את ממונו, משום שמדין תורה בעל יורש את אשתו.

והנה רבנו תם תיקן (מובא בספר הישר סי' תשפח) שאם מתה האשה תוך י"ב חודש לנישואה בלא זרע מחזיר הבעל את נדוניא לאב או ליורשים,

וכתב שם: אח"כ נזכרתי מה ששנוי בתורת כהנים, ונתתי הודאה למקום שזכינו לצאת מהיות כראויים לתוכחות, ששנינו בפר' התוכחה "ותם לריק כוחכם", וכשם שיצאנו מזאת כך נצא מכל גזירות רעות ונתבשר שמועות טובות ושלום על ישראל.

ובהגהות מהרי"ד על הספרא (לרבי יעקב דוד בידרמן זצ"ל אב"ד וישראל, נדפס בתורת כהנים הוצ' ספרא בסוף הספר עמ' כ"ג) כתב: נתגלה לי בחלום בשנת תרי"ד בחודש אייר שלכן נקרא רבי יעקב איש תם, "רבינו תם", עבור שהוא תיקן תיקון חזרת הנדוניא וביטל זו הקללה של "ותם לריק כוחכם".²

על איזו מידה רעה כתב ה"כלי יקר" שזה מאריך את הגלות?

(כו,לו) וְהַנְּשָׂאִים בָּכֶם וְהַבָּאִתִּי מִרְדָּךְ בְּלִבָּכֶם בְּאַרְצֵת אֲבֹתֵיכֶם וְרַדְתֶּם אֹתָם קוֹל עֲלֵה נִדְחָ וְנָסוּ מִנִּסְת חֶרֶב וְנִפְּלוּ וְאִין רִדְתִּי.

כתב ה"כלי יקר": רמז עוד ב"עלה נדח", לרוב שיחת חולין הנאמרים בלא אמת, בכל רחובות קריה, כדרך שנאמר (תהלים א,א) "ועלה לא יבול" ודרשו רז"ל (סוכה כא:) אלו שיחת חולין של תלמידי חכמים.

כך כל איש מישראל נהדף ונרדף מן קול עלה, דהיינו שיחת חולין של לשון הרע המשמיעים בחוץ קולם קול ענות, כי בעלי הלשון השמיעו את כל ישראל אין נקי, כי כל אחד שמח לאיד חבירו, ותהיה בפיו כדבש למתוק אם ימצא מקום לדבר בגנות חבירו.

וכמה נעלבים עובר עליהם כוס זה ואין אומר השב, ובדורינו מדה זו לבדה תספיק אריכת גלותינו, ע"כ.

האם אדם יכול להקדיש את עצמו לבית המקדש?

(כו,ב) דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתִּי אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יִפְּלֹא נֶדֶר בְּעֶרְכָּךְ נִפְשָׁת לָהּ.

בשלטי הגיבורים (עבודה זרה ד. מדפי הרי"ף) כתב גדר חדש במהות ה"ערכין".

שהביא את דברי רבינו חננאל שהאיסור להקדיש בשבת זה רק כשמקדיש כלי ידוע, אבל מה שמחייב עצמו לגבוה בדיבורו לא אסרו חכמים.

והקשה ע"ז הר"ן דהרי אין מעריכין בשבת ואין זה מקדיש כלי ידוע שהרי רק מחייב עצמו בערך שהתורה חייבתו.

וכתב השלטי גיבורים על קושית הר"ן: "אינו נראה לי קושיא שגם האומר ערכי עלי הוי שפיר מקדיש כלי ידוע דהיינו גופו ועצמו שהוא מקדישו, אלא שפודהו אח"כ מיד הקדש בדמי ערכו ודמי למקח וממכר, משא"כ במחייב עצמו לתת כך וכך לגבוה".

ור' יוסף ענגיל זצ"ל בספרו גבורות שמונים³ (אות מ"ט) הבין ב"שלטי הגיבורים" כפשוטו, דערכין הוא חלות מהות הקדושה על הנערך, ונתינת דמי הערך הוא פדיון הקדושה.

ועי"ש שמקשה, דכיון שכשאומר ערכי עלי הוא מקדיש עצמו, איך שייך שיאמר ערך פלוני עלי דאיך יכול להקדיש את חברו, ומה שמבאר שם.

³ ובו שמונים תירוצים על הקושיא בענין פיגול במנחת סוטה.

² וראה שו"ת הריב"ש סי' רצד, "והמאור השני רבי יעקב איש תם", ולפי"ז נראה שנקרא רבי יעקב, רבינו תם, ע"ש הפסוק ויעקב איש תם.